GALENI AXIOMA: MORES ANIMI SEQVUNTVR TEMPERAMENTVM CORPORIS,

ORATIONE

IN CELEBRI ALTDORFINA

explicatum

à

FRIDERICO JACOBO BRUNONE,

ALTDORFINO,

Philos. & Medic. Cultore.

Literis HENRICI MEYERI, Vniversitatis Typographi.

A. C. cIↄ Iↄ c LXXXII.

PROGRAMMA.

M. MAGNVS DANIEL OMEIS,

Moralium & Eloqventiæ Prof. Publ.

L. B.

S. P. D.

M*Ille hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus.*
Velle ſuum cuiq; eſt; nec voto vivitur uno!

Quot capita, tot ſenſus; & quàm varia hominum genera, tam varii mores. Animadvertimus enim, non tantùm quamlibet mundi partem peculiari ſuo gaudere genio, ſed & unicuiq; regioni ac ætati ſuas quaſi naturales & congenitas eſſe virtutes, vitia, mores. De ætatibus notum illud Poëtæ:

Diverſos diverſa juvant: non omnibus annis
omnia conveniunt: res priùs apta, nocet.
Exſultat levitate puer, gravitate ſenectus;
inter utrumq; manens ſtat juvenile decus.

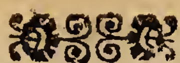
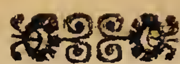
E populis Americani barbari ſunt atq; inculti; Africani aſtuti ac fraudulenti; Aſiani inflati ac molles; Europæi viriliores cultisſimiq; omnium. Vt jam nihil dicam de candida Germanorum ſimplicitate, & recondita Italorum mente; nihil de Gallorum civilitate, lepore, celeritate, & lentis Hiſpanorum conſiliis ac tumore; nihil de Scytharum

immanitate, Sarmatarum ferocia, Syrorum avaritia, fluxa Græcorum fide, Cretensium levitate, Pœnorum perfidia, Bœotorum stupore. Longum foret omnia persequi. Qui volet, adeat quæ ingeniosè & eleganter de præcipuis disserit gentibus Joh. Barclajus in Icone Animorum; & quæ sublimiter graviterq; congessit Scipio Claramontius in Opere incomparabili de Conjectandis cujusq; moribus, & latitantibus animi affectibus. Contentus heîc ero verbis unius ex antiquis, Siculi illius Genethliaci, Julii Firmici Materni, Lib. I. Mathes. cap. 1: *Scythæ soli immani feritatis crudelitate grassantur. Itali fiunt regali semper nobilitate præfulgidi, Galli stolidi, leves Græci, Afri subdoli, avari Syri, acuti Siculi, luxuriosi semper Asiani & voluptatibus occupati, Hispani elata jactantiæ animositate præposteri. Ergò Scytharum rabiem nunquam mitigat Jupiter: nec Italis aliquando Sol denegabit imperia: nec levitati Græcorum Saturni stella pondus imponit: nec Asiana lascivitas sobria Jovis moderatione corrigitur: nec Siculorum acumen frigido ortu aliquando Saturni obtunditur: nec Syrorum avaritia lascivis Veneris radiationibus temperatur: nec Afrorum malitiosa commenta & bilingues animos salutare Jovis sidus impediet: nec Hispanorum jactantiam pigrum poterit Saturni lumen hebetare: nec Gallicam stoliditatem Mercurii sapientissimum sidus exacuet.* Quo in loco an rectè Julius ille de singulis gentibus ferat judicium, nihil nunc attinet enunciare. Satis est, si istud extra controversiæ aleam positum maneat, diversam esse diversarum gentium hominumq; in-

dolem

dolem ac mores. In illud potiùs jam inquirendum, unde tanta morum inter homines diversitas? Quæ quidem quæstio jam multis retrò seculis crucem excellentissimis fixit ingeniis. Eruditorum plurimi hanc morum in populis diversitatem diversis climatum, soli, situsq; conditionibus adscribunt. Alii hominum singulorum mores vim sequi siderum, inprimis Planetarum, influentem in corpora hæc inferiora, audacter docent; & sub Saturno quidem tristes, morosos, truculentos; sub Jove mites, liberales, ingenuos; sub Marte fortes, iracundos, magnanimos; sub Venere, blanditiarum matre, molles, fœcundos, hilares; sub Mercurio dociles & sagaces; sub Luna autem ac Sole, magnis illis luminaribus, prout genius eorundem, efficacior præ cæteris, diversa temperatur constellatione, nunc generosos, nunc degeneres nasci ac propagari. Galenus, celebris ille Medicorum coryphæus, libro singulari probatum ire non dubitavit, *Mores animi sequi temperamentum corporis*; ac pro diversa ratione caloris, frigoris, humoris, siccitatis ejus provinciæ, ubi degimus mortales, ciborum quibus vescimur, aquarum quas bibimus, aëris quem haurimus, homines itidem variè affectos prosilire: ita ut alii hebetiores, alii sapientiores, generosi alii, alii timidiusculi, hi

tecti ac simulatores, illi aperti candidique, hi perfidi, illi fideles, hi ad Venerem proniores, isti verecundi ac temperantes, alii increduli, alii persvasu facillimi existant. An verò probandum sit, & quomodo intelligendum illud Galeni scitum: *Mores animi sequuntur temperamentum corporis*; primâ crastini pomeridianâ perquam eleganti & arte ac methodo ἰατροφιλοσοφικῇ conscriptâ Oratione edisseret Vir-Juvenis nobilibus temperatisq; moribus, ac fervente, quam Philosophiæ pariter ac Medicinæ feliciter impendit, industriâ, ad maxima quæq; tendens, DN. FRIDERICVS JACOBVS BRVNO, Altdorfinus, Magnifici nunc DN. RECTORIS eximiæ spei Filius. Neq; verò alteri provincia hæc rectiùs poterat demandari, quàm huic nostro; quippe qui & Patrem excellentem Medicū, Avumq; insignē Philosophum, singulari nascendi felicitate est nactus, & excitatissimâ ad sectandam famam eruditionemq; tum paternam tum avitam indole, divinô beneficiô gaudet. Quanquam in boni vini & boni viri (quidni etiam boni juvenis?) natales inquirendum non esse Divus Ferdinandus I. Imp. pronunciâsse fertur sapientissimè. Auditum ergò venite dictâ horâ, ita observanter & quàm possum studiosissimè rogo,

MAGNIFICE DN. RECTOR,

EXCELLENTISSIMI FACVLTATVM OMNIVM DNN. PROFESSORES,

Vosq;, SPES ET ORNAMENTVM SECVLI,

NOBILISS. ATQ; ERVDITISSIMI DNN. STVDIOSI,

Vestraq; frequentiâ laudato Declamatori ad majora calcar addite! Meretur hoc benevolentiæ officiiq; genus Magnificus Parens, meretur filius, meretur argumentum, atq; ipsa deniq; Oratio. Proinde preces meas extendere nolo. Rogat enim, & quidem efficacissimè, qui reddit caussas rogandi. P.P. IV. Idus Novembr. A.R.S. CIↃ IↃ C LXXVII.

ORATIO.

Magnifice DN. RECTOR,
Dn. Parens devenerande,
Excellentisſimi Celeberrimiq; Ordinum omnium ac Scientiarum DNN. DOCTORES ET PROFESSORES,
Domini Patroni atq; Præceptores obſequiosè colendi;
Tuq; reliqua generis nobilitate atq; eruditionis laude Præſtantisſimorum Auditorum florentisſima Corona!

INter ea, quæ in comitiis prudentum Philoſophiæ moralis definita leguntur Doctorum axiomata, ſi ullum unquam, hoc ſanè laude frequentiq; commemoratione dignisſimum meritò habetur: *Ad Virtutem Natura nos gignit, Doctrina excitat, Conſvetudo perficit.* Quod Albertus M. ita enunciâſſe fertur: *Natura nos facit habiles, Ars faciles, Exercitatio ſola potentes.* Aliis ſequentem in modum exprimere placuit: *Natura incipit, Ars dirigit, Exercitatio perficit.* In quo verus cauſſarum ordo, quarum ope virtutes gignuntur morales, continetur exactisſimè. Nempè enim provida ſalutis magiſtra Natura, uti omnium rerum parens, ita prima probitatis ſemina & ὁρμάς, nobis largitur atq; ſuppeditat. Hinc Philoſophorum quondam Phœ-

Phoenix Aristoteles cujuslibet virtutis moralis veluti rudimenta naturâ nobis inesse scripsit. Imò aureum illud eloquentiæ flumen Cicero virtutem ad summum perfectionis culmen perductam, Naturam appellare non dubitavit. Quoniam verò igniculi illi facillimè negligentia aliisq; ad improbitatem vergentibus occasionibus exstingui possunt, accedit maturè dextra Informatio scintillulas naturales magis magisq; fovens atque excitans. *Doctrina* namq; *vim promovet insitam, rectiq; cultus pectora roborat.* Doctrina hominem μεθαρυθμίζει, h. e. *concinnat* & *componit. Concinnans autem & componens naturam ei tribuit. Doctrina atq; literarum studium naturam laudabilem eximiè reddit ornatam; ibi prudens invenit, unde sapientior fiat; ibi bellator reperit, unde animi virtute roboretur.* Vltimam verò veluti manum imponit propria Assvefactio atq; Exercitatio, quotidianis rectè & præclarè agendi exemplis confirmata. Quemadmodum enim consvetudinis magna vis est, ut jure merito altera dicatur Natura; sic contrà iners desvetudo oblimat ingenium ita, ut difficile sit tenere, quæ acceperis, nisi exerceas. Quis jam non intelligit, Assvefactionem & Exercitium symbolum suum conferre, ut homo virtutis splendore emicet? Datur nimirum Exercitatio corporis pro acquirenda vel conservanda corporis sanitate; datur Exercitatio præludiorum artis pro acquirenda ejusdem perfectione; datur & Exercitatio morum, pro virtutum moralium acquisitione. Quamvis verò plerorumque Philosophorum calculis hic caussarum ordo in negotio virtutis moralis comprobatus sit; eum tamen ordinem destruere Stoici semper conati sunt, nimiam naturæ tribuentes prærogativam. Docuerunt quippe virtutes animo inesse à natura, cumq; iis homines nasci. Ideoq; ad vitam beatam ipsa nos perduceret Natura, nisi pravis abduceremur opinionibus, judice Tullio. Per-

Clemens Alexand.

Cassiodorus.

inde

inde igitur iſtis erat, naturæ convenienter vivere, ac ſecundum virtutem vivere. E contrario vitia ineſſe præter naturam, licet & hæc tam altas ſæpè in animis hominum agant radices, ut haud facilè exſtirpari atq; evelli queant. Ab hac Stoicorum hypotheſi propiùs abeſſe videtur alter artis Medicæ anteſignanus Galenus, contendens, cauſſam virtutum ac morum eſſe Temperamentum corporis; quam etiam ſententiam peculiari adſtruere conatus eſt libello. Quandoquidem verò illemet ipſe libellus lectoris animum nullo negotio dubium reddendo ſuſpendere poſſit, ut ei, quò ſe vertat, non ſatis conſtet. An igitur Galenus rem, quod ajunt, acu tetigerit, & quomodo argumentum illius, *Mores animi ſequi temperamentum corporis*, rectè intelligendum ſit, paucis in præſentia differendo explicare animum induxi. Non autem eò annitar, ut variis verborum ampullis & pigmentis argumentum hoc ſplendorem nanciſcatur, ſed verus & genuinus ejusdem ſenſus dilucidè, ac methodo quidem ἰατροφιλοσοφικῇ proponatur. (Pictorum ſcil. more, veram rei alicujus imaginem magis, quàm colorum amœnitatem in precio habentium.) Equidem non me fugit intricatæ hujus materiæ ſublimitatem altioris eſſe indaginis, quàm ut ingenii mei hebetudine eam perſcrutari queam. Atenimverò, quoniam & in magnis voluiſſe ſat eſt, apud bonos cordatosq; viros conatus hoſce meos æqui boniq; conſultum iri planè confido. Hac ſuffultus fiducia, à vobis, Dnn. & AA. Ordinum omnium Honoratiſſimi, qua decet reverentia expeto atq; contendo, ut in verbis faciendis deſudanti æquo animo adeſſe, veſtraq; favoris aura me reficere non gravemini.

ASſerti igitur ſui veritatem demonſtraturus Galenus, à variis quidẽ argumentorum momentis, uno tamen potiſſi-

mùm fundamento palmario libelli sui telam exorditur. Nempe enim animam, etiam humanam rationalē, nihil aliud esse, quàm temperaturam corporis firmissimè sibi persuasum habuit. Platoni equidem animam hominis immortalem & incorpoream substantiam asserenti contradicere minimè ausus est; ingenuè quippe fassus, se intimiorem animæ essentiam, qualis illa sit, mentis suæ indagine haudquaquam assequi posse. Attamen probabilior ipsi semper visa fuit alia opinio, cui etiam patrocinium commodare non dubitavit: hac autem statuitur, animæ substantiam è qualitatibus corporis, calida, frigida, sicca & humida provenire, & illius esse formam, ceu corporum naturalium principium constitutivum (uti loquuntur Philosophorum filii.) Maximum insuper, cui nititur Galenus, fulcrum est, quòd non solùm animæ Vegetantis & Sentientis, sed & Animi nostri rationem ita comparatam esse existimaverit, una quasi fidelia plures dealbando parietes. Siquidem & anima rationalis sit cerebri temperamentum, à quo variæ postmodum actiones tanquam rivuli à caussarum fonte promanent. Posito hoc fundamento, facillimum sanè fuit, totam morum, virtutum moralium, vitiorumq; oppositorum, machinam superstruere. Quid enim, quæso, mores aliud sunt, quàm effectus & cum his conjunctæ animi passiones? Quid virtutes morales, harumq; opposita vitia, quàm mores ad certum habitum crebra exercitatione sive bonum & laudabilem, sive pravum & vituperabilem redacti, necessariò temperamentum corporis sequentes? Sed ut clariorem asserto suo affunderet lucem Princeps Medicinæ Pergamenus, ad certissimam rerum omnium judicatricem experientiam provocat, hanc & propterea normam vitæ habendam esse eorum, quæ excogitaveris, præcipiendo. Ea quippe satis superq; testatur, à teneris statim, quod Græci ajunt, unguiculis observa-

ſervari in puerulis maximam morum & inclinationum varietatem, dum alios timidiſſimos, audentes alios, quosdam inexplebiles, cupediæq; addictos & ſimul impudentes; alios contra affectos unaq; verecundos conſpicere licet. Cujus varietatis nulla ſanè aſſignari poſſet cauſſa, niſi animæ rationalis eſſentia à temperamenti diverſitate dependens permutationis eſſet particeps. Inſuper Medicinæ ſegeti falcem paululùm ſi immittamus, res iſthæc extra omnem dubitationis aleam poſita eſſe videtur. Ibi enim quotidianæ obſervationes comprobant, homines calido & humido abundantes, Sanguineos dictos, lætos eſſe & hilares. Eorum quippe purpureum vitæ nectar magna ſcatet particularum balſamicarum copia, caloris noſtri vitalis multiplicationi quàm maximè favente. Hic porrò mediante cordis motu per omnes microcoſmi provincias diſtributus in cerebro tandem fœcunda ſpirituum animalium mater eſt. Qui ſi non ipſam mentis noſtræ eſſentiam, ejus tamen immediatum organum conſtituentes, morum quoq; & actionum vitalem vigorem atteſtantium neceſſariò fiunt auctores. Conſiderate, quæſo, Cholericos, ſub altera temperamenti, in quo calidum & ſiccum regnat, ſpecie comprehenſos. Hós in fermento, quod in proverbio eſt, jacentes, ad iram pronos, temerarios, inconſtantes, quamvis & ingenioſos eſſe, videbitis omnes. Siquidem (liceat mihi verba uſurpare ſagaciorum naturæ ſcrutatorum) portiones ſulphureo-ſalinæ, aduſtæ ac lixivioſæ in ſanguine latitantes velociori motu inſignem etiam inter ſpiritus animales excitant tumultum. Hinc iſtæ ſunt in actionibus celeres, otia fugiunt; ad riſum proclives valdè, re exigente, aliàs ſeveri, irritati recalcitrant. Contraria penitùs indole præditos obſervabitis Phlegmaticos & Melancholicos. Prout nempe in eorum ſanguine portiones, uti vocantur, excrementitiæ & à genuina ejus na-

 tura

tura deficientes plures adfuerint. Peccans enim in illis nimia cum frigiditate humiditas, effectus etiam producit temperiem hanc arguentes. Utpote in actionibus segnes, ingenio hebetes, & ad conversationem inhabiles deprehenduntur. In horum verò temperamento, quod frigidum & siccum est, liberior spirituum animalium meatus obstantibus hinc inde impurioribus salinis-acidis, terrestribus, fixioribus particulis impeditur. Inde in conversatione morosi, rarus in iis risus, rara ira, at tardè hæc sedatur; imò ingenio tam varii, quàm ipse Proteus. Hæc ipsa verò temperamentorum varietas in diversis regionibus diversisq; locorum incolis cùm animadvertatur, morum quoq; discrimen ingens: dissitas inter gentes obtinere videmus. Quod indubitatæ planè veritatis esse, his Galenus indicat verbis: *Quis non cernit, omnes homines sub septentrionibus degentes corpore & animo prorsus contrariè affectos iis, qui torridam prope habitant Zonam? Aut quis nescit, qui inter hos medii regionem benè temperatam colunt, & corpore esse & moribus animi ingeniiq; felicitate & prudentia illis hominibus præstantiores?* Sed ulteriùs provehitur hanc temperamentorum varietatem à victu etiam rerumq; non naturalium usu deducere. Variis enim variæ gentes dum nutriuntur alimentis, diversos humores in iisdem gigni, partesq; omnes vel calidiores, vel frigidiores & humidiores fieri necessum est. Imò ipsam aëris temperiem symbolum suum ad mores formandos conferre censet. Qua in re Galeni assertum veritati prorsus consonum esse, quis est qui possit, qui velit ire inficias? Non enim solùm dissitis adeò procul regionibus, sed vix paucis leucis à se invicem distantibus provinciarum urbiumq; diversarum incolis sollenne morum discrimen esse, experientia testatur. Et ingentem facilè exemplorum catalogum contexere possemus, nisi hoc Vobis, Dnn. & AA. jam compertissimum esse

sci-

scirem. Quid? quod unusquisq; nostrûm in variis variorum vicinorum licet quandoq; locorum incolis hoc observare poterit. Sanè diversam eorum naturam si expendimus, variam victus, aëris aquarumq; quibus sustentantur, conditionem si ponderamus, nemo non animadvertet, multum à se invicem differre non facie tantùm ac corporis perfectione, sed ipsis etiam animi moribus. Enim verò aliis adhuc argumentis sententiæ suæ Galenus robur conciliare ausus est. Perpendite, quæso, nervum, ex ætatis discrimine depromtum. Etenim

Sic ævi mortalis habet se mobilis ordo,
Sic variat natura vices, infantia repit,
Infirmus titubat pueri gressusq; animusq;
Sanguine præcalido fervet nervosa juventa,
Mox stabilita venit maturi roboris ætas.

uti elegantissimè scribit Christianorum Poëtarum eruditissimus pariter ac prudentissimus Prudentius. Hanc verò ætatum varietatem diversos secum trahere mores omnium rerum hospes ignarus meritò habendus esset, qui in dubium vocare temerè auderet. Ut infantiam sicco præteream pede, quippe cui propriè mores ob corporis imbecillitatem, & deficientem perfectum adhuc rationis usum attribui nequeunt.

Exsultat levitate puer, gravitate senectus,
Inter utrumq; manens stat juvenile decus.
Hunc tacitum tristemq; decet, fit clarior ille
Lætitia, & linguæ garrulitate suæ.

Ipse etiam Peripateticorum Philosophorum Princeps varios ætatum mores egregiè depingit. Pueros namq; & adolescentes moribus cupidos, ad libidinem pronos, in horas mutabiles, iracundos, sodalitii & amicorum studiosos, misericordes, facetos, omnia cum vehementia agentes exhibet.

E diametro senes jam à vigore remittentes contrariis penitùs moribus utplurimùm præditos, incredulos, suspiciosos, timidos vitæq; cupidos sistit. De quorum moribus etiam Lyricorum Siren Horatius ita canit:

Difficilis, querulus, laudator temporis acti
se puero, censor castigatorq; minorum.

Mediæ verò ætatis & in vigore constitutos, inter puerorum & senum intermedios obtinere mores demonstrat. Et quidni? Quemadmodum enim plerunq; temperamento corporis temperatiore sanguineq; puriore gaudent: ita eorum mores huic etiam respondent. Siquidem neq; nimis confidunt, neq; nimis metuunt; neq; omnibus fidem habent, neq; planè nulli fidunt; temperantes cum fortitudine, & fortes cum temperantia existunt. Commoda igitur inter juventam & senectutem divisa retinent in virili ætate media constituti. Ut autem immaturus hic ingenii sui fœtus judiciorum iniquitates tantò faciliùs ferre quiret, en sapientum quamplurimorum auctoritates, quarum umbraculo assertum suum obvelare Galenus minimè veritus est. Ut merx sua faciliorem emtorem inveniat, hederam suspendit. Ut inter adversariorum tela salva evadat sententia, auctoritatis clypeo eam munit. Ut aliorum faciliùs suffragium impetret, summorum Virorum calculis libellum suum obsignat. Et primùm quidem Platonis, quem totus eruditorum chorus κατ' ἐξοχὴν Divinum appellare non dubitavit. Hunc verò Galeni asserto quàm maximè favere, ex ipsius verbis patet. *Nemo*, inquit, *spontè malus est, sed ob pravam corporis constitutionem & temperiem æquè ac rudem educationem fit malus.* Quin imò clariùs adhuc alibi scripsisse legitur: *Humores biliosi, pituitosi, acidi, salsi, corpus pervagantes haud ritè si segregentur, sed animæ penetralibus admodum permiscendo sese contemperaverint, varii generis molestias morbosq; animæ producunt*

gravi-

graviores leviores've. Sæpe & audacias vel timiditates, item obliviones atq; ingeniorum hebetudines ingerunt. Quem porrò non alliceret ad assentiendum testimonium Magni Aristotelis? dum hoc in patrocinium Galeni scriptum reliquit: *Sanguis crassior ad corporis robur, tenuior ad sensus intellectusq; vim plus confert; metûs pariter affectui est opportunior. Ideoq; exsanguia animalia timidiora multò observantur sanguinis fibrosi robore gaudentibus.* Ipse tandem primus artis Medicæ princeps Hippocrates est, cujus auctoritate suffulcitur Galenus. Tantus sanè vir, ut ejus scripta non humano ore progressas voces, sed Divinas æstimaverint viri doctissimi. Hic quoq; in Pergameni sententiam abire, eamq; satis confirmare videtur. Toto quippe in libello de aëre, locis & aquis, solidè evincere satagit, non corporis solùm temperamentum, sed animi etiam mores in diversis mundi partibus varietati esse obnoxios. Quò scilicet temperatior regio quædam fuerit, mores quoq; temperatiores fieri expressè scribens. Ut autem magnum assertum foeneretur lumen, perspicuam satis idem Cous annectit rationem. *Neq; enim,* inquiens, *à calore temperata ejusmodi regio exuritur, neq; squaloribus perarescit, neq; à frigore conficitur.* En trigam Virorum omni exceptione majorum validissimam! Tantis Coryphæis præeuntibus refragari nefas sibi meritò duxit Galenus. Quandoquidem & sapientum alii quamplures calculum suum utraq; manu adjicere non dedignati sunt. Et certè rei alicujus veritas exemplis si elucescit, hæc evidentissima est. Sed exemplorum fluenta in unum quasi rivulum contrahendo, testem hujus rei sufficientissimum Themistoclem in theatrum duntaxat producam. Hic tantum naturâ valuit, ut ob ejus præstantiam nos meritò in admirationem rapiat. Etsi verò nil ad eam initiò didicerit, neq; deinceps sibi comparârit; ad maximum tamen intelligendi acumen pervenis-

ſe, teſtatur Thucydides. Minima enim deliberatione habita, de caſibus repentinis conſultor erat certiſſimus, & futurorum maximam partem conjector optimus. Quæ in manibus habebat, ea etiam explicare potuit. Quorum uſum ignorabat, non antè dimittebat, quàm de iis rectè exiſtimaret. Ad ſummam: Naturæ facultate & usûs brevitate adeò plurimùm valuit hic vir, ut ex tempore gereret, quæ gerenda eſſent. Nec ſilentii conopeo involvenda eſt Phyſiognomia, ſcientia, reliquis divinatricibus omnibus firmior & certior; quæ ſummos propterea undiquaq; viros ſui reperit cultores. Cujus tamen diſciplinæ ficulneum ſanè foret fundamentum, ſi nihil ad mores & indolem faceret corporis diſpoſitio ac temperatura. Atenimverò hæc ipſa ſcientia ab extimis, quæ in hominum corporibus conſpiciuntur, ſignis, eorum naturas moresq; ita demonſtrat, ut intimos animi receſſus tanquam καρδιογνώςης perſcrutari videatur. Deſideratis exempla? Socratem attendite! Nonne is, teſte Plutarcho, ex optima corporis conſtitutione, Alcibiadem ad ſupremum in Republica honoris culmen perventurum eſſe, veriſſimè prædixerat? Nonne Cleanthes Philoſophus è corporis ſpecie mores dignoſci poſſe docuerat? Audite, quæſo, Jamblichum, peculiarem Pythagoreorum morem enarrantem! Venientes, inquit, ad iſtos diſcendi gratia non priùs admiſêre, quàm figuram, inceſſum, & totius corporis motum diligentiſſimè perſpexiſſent. Planè igitur ſcientiæ hujus adminiculo è naturæ ſignis, num ad liberalium artium ſtudia apti forent, necne, cognoſcentes. Neq; dubitarunt, naturam ipſam animorum quaſi ideas in corporibus exhibere, per quas ipſa hominum ingenia deprehendi poſſint. Quid? quod Spartanos ſcientiæ huic nimiùm fidentes medium penè exceſſiſſe referat memoratus Plutarchus. Genitori enim jus nutriendi ſubolem minimè conceſſum, quin potiùs

eam

eam in quendam locum deportare neceſſe fuit. Sedentes ibi ex tribulibus natu maximi infantem pulcrè effectum ac robuſtum cùm animadverterent, educari jubebant; ſin autem ignavum & deformen, ad locum exponendum demittebant ſecus Taygetum præcipitem ac præruptum. Perinde quaſi ejus vitæ, qui minùs pulcrâ ſtatura ab initio, & ad bonam corporis compoſitionem aut robuſtiorem naturam productus non eſſet, neq; ſibi, neq; Reipublicæ utilis foret. Nolo veſtra AA. abuti patientia, aliàs dies me citiùs, quàm dicendi materia deficeret. Veterum certè ſapientiores ſcientiæ huic animi mores atq; indolem ab externa corporis perfectione prænoſcendi multum tribuiſſe ſatis abunde conſtat. Et quid opus eſt multis? Illorum teſtimonia quam plurima per omnes & ſingulas corporis partes in ſenſus, præſertim viſum, incurrentes, ſingulari ſtudio in unum veluti faſcem collegit prolixo ſat volumine Joh. Baptiſta Porta, Neapolitanus.

Percepiſtis adhuc, Dnn. & AA. quàm nitidum veritatis ſplendorem Galeni aſſertum præ ſe ferre videatur. Percepiſtis, quàm variis argumentorum coloribus veram opinionis ſuæ effigiem delineare conatus ſit. Percepiſtis etiam, quanto perſuadendi ſtudio eam ipſam lectoris animo inſinuare contenderit. Neminem igitur admiratio ſubire debet, ſi ſuffragantium numero certare valeat Galenus. Verùmenimverò controverſiæ hujus momenta penſiculatiùs expendenti, tanti non eſſe ponderis in patrocinium Galeni affatim adducta, mox pateſcet. Sanè an tot ver ranas, aut æſtas cicadas, quot ſententia hæc progigneret abſurditates, neſcio. Eam enim abſolutè ſumtam erroneam planè, & à vera Philoſophia, non dicam Chriſtiana fide, alieniſſimam eſſe, grata brevitate demonſtrabo. Equidem non pauci gentilium æquè ac ὀρθοδόξων ſapientiſſimi viri, mentis rationem

incomprehensibilem esse, ingenuè fassi sunt. Atenimverò nemo mihi vitio vertet, spero, si certi quid de ea statuere ausim. Mentem quippe nostram incorpoream substantiam esse, tum è Divini Numinis revelatione, tum ex Philosophia, ipsisq; mentis operationibus, quis est qui non cognoscat? Utrâ verò aliquis ducatur opinione, in Galeni tamen sententiam abire potest neutiquam. Hic enim animum cerebri temperamentum constituendo, neq; incomprehensibilem ejus rationem, neq; incorpoream substantiam esse, manifestè indicat. Et certè, si mens natura esset corporea, explicet mihi Galenus, declaret Epicurus, ostendat Democritus, vel quisquis caussæ hujus patronus, unicam saltem mentis humanæ cogitationem, & erit mihi magnus Apollo! Considerate, quæso, subtilissimas illas Scholarum tricas! Percurrite omnium artium ac scientiarum emporia! Perpendite Euclideas & Archimedeas illas ratiocinationes! Contemplamini alia ingeniosissima hominum inventa! quæ non miranda, imò stupenda ibi reperietis. Diversa licet fingatis corpuscula, nil nisi mera effingetis somnia. Verùm nihilomnius animi mores mutari diversa locorum, alimentorum, temperamentorumq; corporis ratione, arctissimum potiùs arguit vinculum, quo mens corpori juncta est. Sed tacitè quis mihi vellicat aurem, clariorem hujus vinculi & connexionis postulans explicationem atq; imaginationem. Is verò æquè se absurdum esse sciat, ac illum, qui posceret sibi sistendos sonos, ut eos videre queat. Sicut enim soni conspectum nostrum non subeunt, ita spirituum propriè dictorum (qualis mens est) operationes non admittunt imaginationem. Itaq; quod in corporeis imaginatio, hoc in spirituum operationibus solus assequitur intellectus. Illud ipsum tamen vinculum in caussa est, cur mentis, tanquam universi hujus microcosmi moderatoris, jussa spiritus animales

les totumq; corpus exſequantur. Hi ſpiritus è puriſſimis vitæ nectaris particulis originem trahentes immediatum mentis exiſtunt organum. Quid ergò mirum, ſi illi à ſanguinis propter regionum alimentorumq; varietatem craſi mutata mutationis fiant participes. Quoniam autem menti arctiſſimo fœdere juncti ſunt, varios inde producunt animi mores. O fragile igitur Galeniani aſſerti fulcrum, quo concuſſo, totum ſtatim ruinam minitatur ædificium! At aliis quoq; rationum telis impugnari imò convinci facilè poterit. Compertum eſt in multis etiam viris ſapientibus, interveniente debita educatione, & matura asſuefactione naturæ inclinationem permutante, mores planè cum temperamento pugnâſſe. Luculento nobis poteſt eſſe exemplo Socrates. Is à Zopyro, Phyſiognomone certiſſimo, pro ſtupido & bardo, imò & Venereo habitus fuit, ita ut ab Alcibiade hic pleno derideretur cachinno. Nec improbavit tamen illud judicium Philoſophus, *Talis omninò eſſem,* dicens, *niſi me educatio alium reddidiſſet.* Ita de Stilpone Megarico Philoſopho enarrat Cicero, quod illis temporibus fuerit vir acutus & probatus. Hic naturæ inclinationem ad ebrietatem & libidinem adeò doctrinâ edomuit ac compreſſit, ut nemo unquam vinolentum ipſum, nemo ullum in eo libidinis veſtigium viderit. Annon Xenocrates Polemonem ex ebrioſo & impudico adoleſcente virum continentiſſimum reddidit & ſibi ſucceſſorem? Nonne Socratem ex laſcivo optimum feciſſe Philoſophum Phædonem hiſtoriarum monumenta produnt? Sic contrà bona naturæ ſemina, neglectâ ſæpè educatione & asſuefactione in mores peſſimos degenerâſſe, exemplis viam monſtrans experientia teſtatur. Etenim quem fugere poſſunt exempla eorum, qui in naturam ſuam injurii pubeſcentem bonæ indolis florem ſuffocando, in ſterile lolium converterunt? Hujus rei teſtem produco peſſi-

 mum

mum illud humani generis monſtrum Neronem. Poſtquam hic, referente Suetonio, ex Auguſti præſcripto ſe Imperatorem profeſſus eſſet, neq; libertatis, neq; clementiæ, neq, comitatis quicquam exhibendæ ulla occaſione omiſit. At pauculis labentibus annis, neglecta exercitatione, eum ſub humana ſpecie vix mentem humanam retinuiſſe notius eſt, quàm ut dici debeat. Taceo quoq; Alexandrum M. taceo Maximinum, taceo Carolum Craſſum. Imò quam plures alios ſciens præteribo, ne prolixiori relatione nauſeam vobis pariam. Quid igitur abſurdius hôc vel cogitari poſſet, mores animi neceſſitate quadam fatali naturale ſequi corporis temperamentum? Sanè hæc neceſſitas inanes & ſupervacaneas leges redderet omnes, diſciplinas, inſtitutiones; tolleret libertatem, quâ in noſtra poteſtate ſitum eſſe conſtat, frugi eſſe vel nequam, agere vel non agere. Minimè inſuper improbos pœnis afficere opus eſſet. Mores enim animi à mala corporis temperie ortum trahentes mutare, humanas vires excederet. Siquidem

Naturam expellas furcâ, tamen usq; recurret.

Corrigendi hoc modo eſſent mali mores remediis Phyſicis contrariis, boniq; conſervandi ſimilibus, neutiquam verò præceptis ethicis inculcandi. Quid, quæſo, hoc aliud, quàm medio in ſole caligare? Sed & alterum probationis emplaſtrum removeamus, quo aſſerti ſui ἀκυρολογίαν lenire ſtudet Galenus. Summorum ſcilicet Virorum auctoritatibus ſententiam ſuam munire non veritus eſt. Attamen eorum teſtimonia omnia nihil aliud evincunt, quàm quòd temperies corporis inclinationem quandam ad bonos vel pravos mores menti adferre poſſit. Plato certè tantum abeſt, ut à Galeni ſtet partibus, ut ſenſerit potiùs alia omnia. Libro namq; tertio de Rep. *Mihi videtur*, ait, *ſi corpus bonum ſit, id animum ſua virtute bonum non reddere; ſed contrà, animum*

mum bonum suâ virtute corpus efficere, quàm fieri potest, optimum. Et Lib. VII. de LL: κυριώτατον γὰρ οὖν ἐμφύεται πᾶσι τότε πᾶν ἦθος διὰ ἔθος. h. e. *Præcipuè omnes mores omnibus ingenerantur propter consvetudinem.* Sic & Stagirites ad Morum Virtutisq; perfectionem tria requirit? Naturam, Doctrinam & Consvetudinem sive Exercitationem; quorum postremum illud, eas habere vires existimat, ut etiam, quod Naturæ deest, egregiè corrigere & compensare possit. Non magis mehercle de oleastris, quàm de humanis pectoribus, verum est illud Virgilii, quô fieri posse dicitur, ut exuant

--- sylvestrem animum; cultuq; frequenti
in quascunq; voces partes, haud tarda sequantur.

Adde, quòd egregias didicisse fideliter artes
emollit mores, nec sinit esse feros.

Tandem verus Physiognomiæ usus non inevitabilem morum animi importat necessitatem. Quamvis enim multùm ab externa corporis structura dependeat, nosmet tamen ipsi nostri evadamus Physiognomones. Externa corporis contemplatio sit instar speculi, in quo si quis semet contemplabitur, corporis optimam constitutionem conspicatus, procuret, ne corporis dignitatem morum dehonestamento polluat. Qui verò animam minimè commendabilem animadverterit, naviter consurgat, ut virtutis exercitio corporis mala signa rependat. Quam morum animi mutationem possibilem etiam agnovit nunquam satis laudandus Hippocrates. De eo siquidem Aristoteles Alexandro M. hoc recensuisse fertur: Cùm Hippocratis figuram ejus discipuli accuratissimè depingi curarent, depicta & optimè expressa delata fuit Philemoni. Qui cùm eam adspexisset & membrum membro comparâsset, pronunciavit virum esse luxuriosum, lascivum, & deceptorem. Ob quam caussam discipuli ejus in-

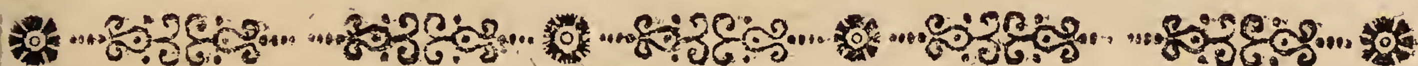
dignantes penè flagellis Philemonem excepissent, quòd de Viro eximio talia judicâsset absurdissimè. At judicium hoc delatum ab iisdem discipulis ad Hippocratem, confessus est liberrimè: Philemonem verum omninò protulisse; sed amore Philosophiæ & honestatis se cordis sui concupiscentias omnes ejecisse, & studio abstinentiaq; acquisivisse, quod priùs à natura negatum erat. O aurea tanti viri verba, omnibus virtutum & artium liberalium studiosis probè observanda!

Verùm quoniam vestræ benevolentiæ Zephyrum jamdiu orationi meæ afflâstis, ejusdem vela pauló latiùs expansa contraham. Firmo igitur, nisi fallor, stat talo, Mores animi sequi temperamentum corporis, non modo inevitabili & immutabili, sed contingenter quandoq; & mutabiliter. Ideoq; nihilominùs studio atq; assuefactione multis modis corrigi posse, clarissimum est. In statu equidem præternaturali (ut loqui amant ἰατρῶν παῖδες) quædam aliquando observatur morum necessitas. Biliosus nempe sanguis vehementiùs accensus agere hominem in furorem, atra verò bilis in delirium melancholicum conjicere solet. Nec mirum, ex abundantia crudioris pituitæ spirituum animalium vigorem obtundentis, mores notari stupidos, & fatuitate hominem laborare. Inprimis ubi caussa morbifica naturæ jugum excutiens, eam demum ipsam subigere contendit. Ad statum autem hominis naturalem salva veritate hoc applicare minimè licet. Huc enim non immediatè concurrit natura, sed doctrina etiam accedit & assuefactio. Ut jam nihil dicam de internis animi moribus, qui solius Spiritûs S. efficacia emendantur. Felicem deniq; additurus colophonem, acutissimi Philosophi, Georgii Gutkii, verbis oratiunculam meam obsignabo. Ad hanc etenim quæstionem, An mores sequantur corporis temperamentum? ita

i

is respondet: *Neq; simpliciter affirmo, neq; nego. Si affirmarem, ubi maneret Libertas nostrarum actionum, ut taceam multa incommoda, quæ exinde concludi possent: si negarem, vim Physicarum rationum quî effugerem? Meum certè non est Veterum Philosophorum probabiles opiniones sine caussa rationeq; rejicere. Sequuntur igitur Mores Temperamentum & ab Individuali complexione oriuntur, non formaliter & effectivè, quia hoc modo Rationem caussam agnoscunt; sed per quandam Inclinationem.*

D I X I.

I.

BRVNO, animi mores an corporis usq; sequantur
Temperiem, *explicuit mellea Svada Tua;*
Ex Cortinâ omen plaudens suggessit Apollo:
Grande PATRIS famæ Te decus usq; sequi!

Nobil. & Clariss. DN. ORATORI,
Paternarum virtutum & eruditionis
æmulo hæredi, de egregio
Eloquentiæ specimine
gratulabundus
ita acclamabat

JOHANN. MAVRIC. HOFFMANN,
Phil. & Med. D. hujusq; Prof. Publ.

II. *Me*

II.

M*E duce, carpe viam:* Magni ſunt verba *Parentis:*
Nec Tu, ter carum Pectus, vis *Icarus* eſſe:
Sed, *Patris* exemplo, dicendi ſat priùs artem
Perdiſcis, Sophiamq́; colis, quàm ſacra medendi
Singula ſcrutari lubeat, vel pellere morbos.
Perge Ducem ſic usq; ſequi, ſic perge volando,
Remigioq; DEI feliciter æthera carpe!

Ita
Amoris
ab ipſo usq; ſacro fonte
ſinceriſſimi
ſignificandi
cauſsâ
lmq; gratulatur

M. LUCAS FRIEDERICUS Reinhart/
Theol. P.P. & Eccleſiæ miniſter.

III.

ÆQuo cùm bona mens modio videatur in omnes
diviſa; in nobis cur varia illa tamen?
Corporis, heu, mores animi ingeniumq; ſequuntur,
temperiem: ſic Tu, Docte Galene, putas!
Quàm verè, in promptu hic Orator dicere noſter,
Corporis haut, animi juſſa ſequutus, habet.

Deproperatis hisce verſiculis
Pereximii Doctiſſimiq; BRUNONIS ſui
Conatibus optima mente ingenioq; feliciſſimo profectis
animitus gratulatur

JOH. CHRISTOPH. STURMIUS, P. P.

:(o):